

Kolttien kyläkokous

ASiantuntijalausunto
28.2.2024

Maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Asia: HE 100/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta

Viite: Maa- ja metsätalousvaliokunta perjantai 01.03.2024 klo 09.00 / HE 100/2023 vp / Asiantuntijapyyntö

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Kolttien kyläkokoukselta kirjallista lausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta. Kolttien luottamusmies Veikko Feodoroff on asiantuntijana maa- ja metsätalousvaliokunnan kuultavana perjantaina 1.3.2024.

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi saamelaiskäräjistä annetun lain ja rikoslain 40 luvun 11 §:n muuttamisesta vahvistaa saamelaisten itsemääräämisoikeutta ja edistää tasa-arvoa sekä eri saamen kieliryhmien kuin saamelaisalueen eri alueiden välillä. Esityksen tavoitteena on saamelaisten itsemääräämisoikeuden toteutuminen ja saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevan itsehallinnon sekä saamelaiskäräjien toimintaedellytysten parantaminen. Tämä on hyvä lähtökohta tapahtuneiden ihmisoikeusrikkomusten korjaamiseksi ja lopettamiseksi.

Saamelaiskäräjälain 3 §:n muuttaminen hallituksen esityksessä esitettyyn muotoon on perusteltua. Se myös edistää kolttsaamelaisten tasa-arvoa muihin saamen kieliryhmiin nähden. 3 §:n 1 kohdan kielikriteerin ulottaminen kolmannesta sukupolvesta neljanteen sukupolveen vahvistaa nk. kielensä menettäneiden saamelaisten, eli niiden saamelaisten, jotka eivät ole voineet oppia saamen kieltä ensimmäisenä kielenään, asemaa osana saamelaisyhteisöä. Erityisesti kolttsaamelaisessa yhteisössä kielensä menettäneitä sukupolvia on asuinalueita koskevan historian vuoksi syntynyt useita. 3 §:n 2 kohdan poistaminen laista on myös keskeinen muutos lakiesityksessä. Tämä lain kohta on osaltaan ollut kolttsaamelaisia syrjivä, koska kolttsaamelaisten ei ole historiallisista syistä mahdollista vedota maa-, veronkanto- tai henkikirjamerkintöihin hakeutuessaan saamelaiskäräjien vaaliluetteloon.

Saamelaisyhteisö tunnistaa itse jäsenensä ja oleellista on elävä kulttuurinen yhteys yhteisöön. Voimassa olevan lain kirjaus jättää tämän oleellisen seikan hyvin epämääräiseksi ja tulkinnanvaraiseksi eikä sitä voida edes osoittaa asiakohdan määrittelemillä kriteereillä.

Saamelaiskäräjien hallinnon kehittäminen ja riittävien resurssien takaaminen toiminnalle on tärkeä osa lainmuutosta. Saamelaiskäräjien toiminnan vahvistaminen parantaa osaltaan saamelaisten mahdollisuuksia vaikuttaa niihin asioihin, joiden vaikutukset kohdistuvat esimerkiksi saamelaisten kulttuuriin tai elinympäristöön.

Lain 9 §:n mukaisen neuvotteluvuorituksen kehittäminen yhteistoiminta- ja neuvotteluvuoritteeksi on tärkeää. Hallituksen esityksen mukaiset viranomaisia ja muita julkisia hallintotehtäviä hoitavia koskevat säädökset saamelaisten oikeuksien huomioon ottamisesta toiminnassaan sekä menettelyistä yhteistoiminnassa ja neuvotteluissa (§:t 9 a ja 9 b) ovat tärkeitä lisäyksiä lakiin. Maankäyttöön liittyvissä prosesseissa selkeiden pelisääntöjen luomiseen tähtäävän toimintamallin kehittäminen on keskeinen ajatus 9 §:n kirjauksille. Kyse on nykyisten neuvotteluvuoritteiden selkeästä kirjaamisesta lain tasolle ja pyrkimyksestä saavuttaa yksimielisyys tai saada Saamelaiskäräjien suostumus saamelaisiin vaikuttaviin hankkeisiin.

Saamelaisten perinteiset elinkeinot ovat riippuvaisia maiden ja vesien käytöstä, joten olisikin outoa, mikäli saamelaiset eivät pääsisi itse vaikuttamaan näihin asioihin nimenomaan vapaaseen, tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseen perustuen (FPIC). Saamelaisten itsemääräämisoikeuden vahvistaminen edistää tässä kohdin luonnon monimuotoisuutta, hidastaa luontokatoa ja osaltaan vaikuttaa ilmastonmuutoksen torjuntaan. Neuvotteluvuorittaisuutta koskevien säännösten vahvistaminen ja täsmentäminen todennäköisesti johtaa siihen, että saamelaisten tarve turvautua kotimaisiin oikeusprosesseihin ja kansainvälisiin ihmisoikeusvalitusmenettelyihin vähenee. Myös kolttalain (253/1995) 56 §:n mukaista kuulemisvuoritetta olisi tarpeen kehittää samaan suuntaan alkuperäiskansaoikeuden periaatteiden mukaisesti.

Hallituksen esityksessä esitetään äänestyskäytäntöjen monipuolistamista ja äänestämistä pyritään helpottamaan muun muassa pidentämällä vaalitoimitusta kahdella viikolla, vakinaistamalla vaalipäivän äänestys, mahdollistamalla useita äänestyspaikkoja per kunta sekä sujuvoittamalla ja helpottamalla tapoja äänestää useilla eri tavoilla. Saamelaiskäräjävaalin äänestys toteutetaan voimassa olevan lain mukaisesti postiäänestyksenä, joka on asettanut erityisesti syrjäseuduilla kaukana postin palveluista asuvat saamelaiset hyvin eriarvoiseen asemaan. Äänestyskäytäntö on ollut vaikea erityisesti kirjattujen kirjeiden noutamisen ja takaisin toimittamisen sekä erilaisten postin kulun häiriöiden vuoksi. Äänestäjät ovat joutuneet noutamaan äänestysasiakirjansa usein jopa satojen kilometrien päässä sijaitsevista palvelupisteistä.

Esitetyt muutokset turvaavat alueellista yhdenvertaisuutta ja mahdollistavat saamelaisten kotiseutualueen syrjäisimpienkin osien saamelaisten osallistumisen. Erityisesti syrjäseuduilla saamelaiskäräjävaaleissa äänestäminen on ollut jopa mahdotonta pitkien välimatkojen ja huonojen kulkuyhteyksien sekä karsittujen postipalveluiden vuoksi. Esitetyt muutokset todennäköisesti lisäävät saamelaisten äänestysaktiivisuutta ja demokratiaa yleisesti, kun kaikilla saamelaisryhmillä eri alueilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet osallistua vaaleihin ja tätä kautta heidän ehdokkaillaan mahdollisuudet tulla valituiksi vaaleissa.

Saa'mi siidsaabbbar

Hallituksen esitys eduskunnalle on kokonaisuudessaan huomattava parannus voimassa olevaan saamelaiskäräjälakiin. Kolttien kyläkokous kannattaa hallituksen esityksen hyväksymistä.

Sevettijärvellä 28.2.2024

Veikko Feodoroff

Kolttien luottamusmies